ATÂ BİN YESÂR

Tabiîn devrinde Medine'de yetişen büyük Âlimlerden. Künyesi, Ebû Muhammed Medenî'dir. Hilâli lakabı ile de tanınmaktadır. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) mübârek hanımları Meymûne'nin (radıyallahü anha) kölesidir. Kendisi gibi yüksek âlimlerden olan Süleymân, Abdülmelik ve Abdullah bin Yesâr'ın kardeşidir. Yaklaşık 39 (m. 661) târihinde doğdu. Hazreti Osman'ın zamanında yaşı küçüktü. 84 yaşında iken 102 veya 103 (m. 721) târihinde İskenderiye'de vefât etti.

Atâ bin Yesâr, Eshâb-ı kiramdan bir çok zât ile görüşüp onlardan ilim almıştır. Kendisi Hazreti Meymûne, Muâz bin Cebel, Ebû Zer-i Gıfarî, Ebüdderdâ, Ubâde bin Sâmit Zeyd bin Sabit, Muâviye bin Hakem-i Selemi, Ebû Katâde, Ebû Hureyre, Zeyd bin Hâlid-i Cuhnî, Abdullah bin Amr, Abdullah bin Ömer, Abdullah bin Abbas, Peygamberimizin kölesi Ebî Râfi, Hazreti Âişe ve daha pek çok sahâbîden hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Büyük hadîs âlimi İmâm-ı Buhârî, İbn-i Sa'îd ve Ebû Dâvûd da, O'nun, Abdullah İbni Mes'ûd'dan da hadîs rivâyet ettiğini bildirmişlerdir.

Atâ bin Yesâr'dan da akranı olan Ebû Seleme bin Abdurrahmân, Muhammed bin Ömer bin Atâ, Muhammed bin Amr bin Halhala, Hilal bin Ali, Zeyd bin Eslem, Şüreyk bin Ebî Nemr, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuşlardır.

Atâ bin Yesâr, Allahü teâlâ'nın kelâmı olan Kur'ân-ı kerîmin okunuşunu en iyi bilenlerden birisiydi. Kırâat ilmi adı verilen bu ilimde, Eshâb-ı kiramdan sonra en yüksek dereceye çıkan âlimler, Medineliler, Mekkeliler, Kûfeliler, Basralılar ve Şamlılar olmak üzere beş tabakaya ayrılmışlardır. Medine-i Münevvere'de bu ilimle meşgûl olanlardan biri de Atâ bin Yesâr'dı. Kur'ân-ı kerîmin okunuşunu bozulmaktan ve değişmekten korumak için gösterilen üstün gayretler o kadar çokdur ki, yapılan çalışmalar akıllara sığmayacak ölçüdedir. Eshâb-ı kiramın gösterdiği gayreti, kelimelerle ifâde etmek mümkün değildir. Kur'ân-ı kerîmin mânâsının anlaşılması ve anlatılması yanında, her harfinin okunuşu ve bundaki ihtilaflar, öyle bir tesbit olunmuş ki, bu güne kadar bütün müslümanlar, Kur'ân-ı kerîmi bu ilk okunan şekli ile okumaktadır. Atâ bin Yesâr, bu ilmi öğrenip insanlara öğretmede üstün derecelere kavuşan âlimlerdendir.

Hadîs ilminde de sika (güvenilir) bir âlim olup çok hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Bu ilimde bir hazine idi. İbn-i Hibbân "Kitab-üs-Sikkât"ında onun sika râvîlerden olduğunu zikreder. İbn-i Sa'd da Tabakât'ında sika (sağlam) olup, çok hadîs rivâyet ettiğini zikreder.

Yine Atâ bin Yesâr, güneş tutulunca Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) kıldığı iki rekât namazın her rekâtında altı rükû ve dört secde yapılacağını rivâyet etmiştir. Atâ bin Yesâr'ın Resûlullah'tan (aleyhisselâm) bildirdiği hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: “Kırk dirhemi veya bu değerde malı olduğu hâlde, dilencilik eden kimse, dilenmekte ısrar etmiş, günaha girmiş olur.”

Atâ bin Yesâr'ın (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte, Peygamberimiz Hazreti Ömer'e hitaben: “Ey Ömer! Öldüğün vakit adamların gidip senin boyuna uygun bir mezar hazırlayıp, seni yıkayıp kefenledikten ve koku sürdükten sonra, seni götürüp mezara koydukları ve toprağı üzerine örterek geri döndükleri vakit hâlin nice olur? Münker ve Nekir adındaki kabrin iki büyük ibtilası (sual melekleri) sana gelir. Sesleri yıldırım indiren gök gürültüsü, gözleri parlak şimşekler gibi, uzun saçlarını sürüklerler. Uzun ve sivri dişleri ile mezarın topraklarını alt üst ederler. Sana çeşitli zorluklar çıkarırlar. Seni korkuturlar. O vakit senin halin nice olur ey Ömer?” buyurdu. Hazreti Ömer de: Bu zamanki aklım o zamanda başımda olacak mı? diye sordu. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) “Evet” buyurunca, Hazreti Ömer Ben onların hakkından gelir, gerekli cevaplarını veririm” dedi.

Bir hadîs-i şerîfte: “İnsanların en iyisi, borcunu en iyi şekilde ödeyenlerdir.” buyuruldu.

Atâ bin Yesâr buyurdu ki: “Şaban ayının onbeşinde (Yani Berât Gecesi'nde) ölecek olanların listesi Azrail'e (aleyhisselâm) verilir. Bu arada ev akıtıp, su akıtıp ağaç diken ve yeni evlenen nice kimseler vardır ki, isimleri bu listededir. Fakat onlar bunu bilmezler.”

Atâ bin Yesâr şöyle anlatıyor: Kur'ân-ı kerîmde Mâide sûresi 90.: “Ey imân edenler! İçki, kumar, putlar ve fal okları, şeytanın işlerinden bir pisliktir. Bunlardan kaçının ki, felah bulasınız!” âyet-i kerîmesinin mânâsı Tevrat'ta şu şekilde vardı. “Bâtılı, gidersin, oyunu boşa çıkarsın, çalgılı oyun âletlerini yok etsin! diye, biz hakkı indirdik. Şarap içene yazıklar olsun! Allahü teâlâ bu mânâda, izzetine ve celâline yemîn ederek “Bir kimse, haram olduğunu bilerek içerse, kıyâmet günü onu suya hasret bırakırım. Şarabın haram olduğunu bilerek bırakana, Cennet ırmaklarından içiririm” buyurdu.

Atâ bin Yesâr, Ya'lâ bin Mürre'den şöyle anlatıyor: “Biz Hazreti Ali'nin yakınlarından bazıları ile buluştuk. Ya'lâ onlara dedi ki: O, şu anda savaşan kimsedir. Onun hayatı için emîn değiliz. Ona bir zarar gelebilir. Bundan sonra odasının kapısında nöbet tutmaya başladık. Bir ara namaza çıktı. Bizi görünce, sordu. “Burada ne yapıyorsunuz?” Biz de: “Seni bekliyoruz, yâ mü'minlerin emiri... Zira sen, harp yapan bir kimsesin. Sana bir zarar gelmesinden korkuyoruz” diye cevap verdik. Onlara sordu: “Beni semâ (gök) ehlinden mi koruyorsun, yoksa yer ehlinden mi?” Biz de: “Elbette yer ehlinden, semâ ehlinden nasıl koruyabiliriz.” Bunun üzerine şöyle dedi: “Allahü teâlânın takdîr etmediği hiç bir şey semâda da olmaz. Herkesin işlerine vekîl olan iki melek vardır. Kaderi olarak takdîr edilen şeyler başına gelinceye kadar, her şeyi ondan uzaklaştırırlar. Kaderde olan başa gelince de, kaderi ile onu başbaşa bırakırlar.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 90

2) Mîzân-ül-i'tidâl, cild-3, sh. 77

3) Vefeyât-ül-a'yân, cild-3, sh. 399

4) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-7, sh. 217

5) Tehzîb-ül-esmâ ve'l-luga, cild-1, sh. 335

6) Miftâh-üs-se'âde, cild-1, sh. 10, 79, 192, cild-2, sh. 7, 14, 16, 18, 162